

Melodisk analyse

Indholdsfortegnelse

<i>Om melodisk analyse</i>	2
<i>Toneart og taktart</i>	2
<i>Form og fraser</i>	2
<i>Tonemateriale</i>	3
<i>Ambitus</i>	3
<i>Akkordegne og akkordfremmede toner</i>	4
Akkordegne toner	4
Akkordfremmede toner	4
<i>Motiver</i>	6
<i>Melodisk bevægelse</i>	7
<i>Karakter</i>	7

Om melodisk analyse

En analyse af et musikstykkets melodi kaldes for en melodisk analyse. I den melodiske analyse er der flere forskellige parametre, man kan kigge på - hvert af disse parametre har i denne artikel fået sit eget afsnit. Alle parametrene behøver ikke nødvendigvis at indgå i analysen i lige stor grad; det er op til en selv at vurdere, hvor stort fokus man vil lægge på de enkelte parametre. Analysemetoderne kan benyttes inden for alle musikgenrer.

Man laver sjældent en melodisk analyse af et helt nummer. For det meste koncentrerer man sig om ét udsnit: et vers, et omkvæd eller lignende á ca. 8-16 takter.

Desuden foretages en melodisk analyse som regel af ét instrument eller én stemme ad gangen. Det mest oplagte er at lave melodisk analyse af musikkens mest markante stemme. I rytmisk musik vil det tit være lead-stemmen, i moderne pop kaldet *the topline*, fx vokalen. I klassisk musik vil man ofte lave melodisk analyse af 1.stemmen i en sats.

Toneart og taktart

Noget af det første man bør gøre, når man analyserer en melodi er at finde dens toneart og taktart.

Toneart: De fleste melodier går enten i en dur- eller en moltoneart. Kig efter antallet af faste fortegn (# eller b'er) i venstre side af hver nodelinje og brug kvintcirklen for hjælp. Se mere i [artiklen om tonearter](#).

Taktart: Taktarten kan som regel aflæses ud fra noderne. Hvis ikke taktarten står noteret i noderne, eller hvis ikke man har noderne, så må man lytte sig frem til taktarten. Se mere i [artiklen om taktarter](#).

Form og fraser

En melodi kan inddeles i overordnede formled, som kan underdeles i nogle stykker, som igen kan underinddeles i fraser. Et stykke, fx et vers, består med andre ord af flere *fraser*, og en frase er en afrundet bid af en melodi, der som oftest vil kunne synges i én vejrtrækning. Herunder ses et vers fra sangen *Pjerrot sa' til månen*. Verset kan inddeles i fire stykker; tre identiske A stykker og et B-stykke. Hvert stykke kan endvidere inddeles i to fraser på to takter hver. Læg mærke til at rytmen i første frase af A-stykkerne er identisk med rytmen i første frase i B-stykket, og at det samme gør sig gældende for anden frase i A stykkerne og anden frase i B-stykket. Der er altså ligheder i fraserne i de forskellige stykker.

A A F C⁷ F C⁷ F C⁷ F C⁷

B Gm⁷ B♭ Gm⁷ C⁷

A F C⁷ F C⁷ F C⁷ F

Tonemateriale

Som regel benytter en melodi toner fra den skala, der hører til den toneart, melodien står i. Hvis melodien står i F-dur, vil den således ofte bruge toner fra F-dur skalaen. Melodien behøver dog ikke nødvendigvis at benytte alle skalaens toner, den kan godt benytte et udsnit heraf. Man kan derfor spørge sig selv, om melodien bruger mange eller få forskellige toner, og om tonerne stammer fra en bestemt skala? Hvilke trin i skalaen benytter melodien? Hvis melodien modulerer, dvs. skifter toneart vil dens tonemateriale som regel også skifte, da grundskalaen nu bliver en anden.

Toner der ikke hører til skalaen for den toneart, melodien står i kaldes for *altererede toner*. Altererede toner kan kendes ved [opløsningstegn](#) eller løse fortegn i melodien. Altererede toner kan forekomme som ledetoner, dvs. toner der ligger en halv tone under eller over den kernetone, de ledes hen til. De kan også forekomme, hvis der skal foretages et større eller mindre harmonisk skift til en alternativ tonalitet.

Ambitus

En melodis ambitus er afstanden fra melodiens højeste tone til melodiens laveste tone. Afstanden benævnes med de gængse interval-betegnelser (prim, sekund, terts, kvart, osv.). Hvis afstanden er mindre end en oktav, taler man om en normal eller forholdsvis lille ambitus, og hvis den er større, taler man om en relativt stor ambitus. I fællessange ligger melodiens toner som regel inden for den enstregede oktav (se billede herunder), og ambitussen er således på en oktav eller derunder. Enstreget oktav:

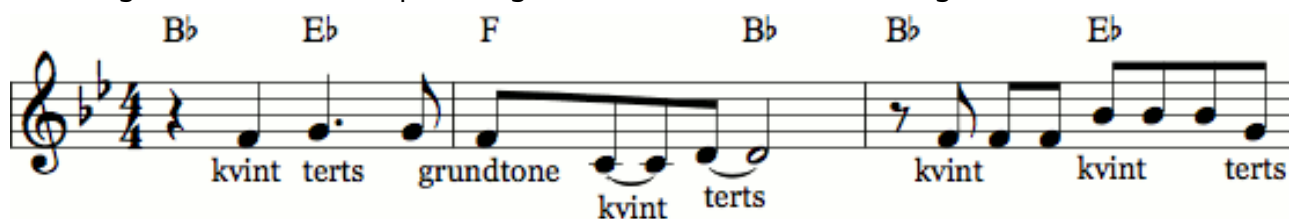
Ambitussen er ikke altid det bedste begreb at bruge til at beskrive en melodis toneomfang, idet blot en enkelt tone ud af melodiens måske flere hundrede toner kan gøre, at ambitussen bliver væsentligt større, end den helt grundlæggende er. Man arbejder derfor med begrebet *tessitura*, der beskriver det område, som melodien primært bevæger sig inden for. Hvis en melodi har en ambitus på en stor none, fx fra tonen c til tonen d¹, men at den kun bruger tonen d¹ en enkelt gang, og resten af tiden bevæger sig mellem tonerne c og h - så er melodiens ambitus på en stor none (c-d¹) mens dens tessitura er på en stor septim (c-h).

Akkordegne og akkordfremmede toner

Til en melodi hører der næsten altid nogle akkorder dvs. et harmonisk grundlag. Akkorderne er som regel afledt ud fra den skala (dvs. de kan dannes med toner fra den skala), der hører til tonearten, melodien står i. En tone i melodien kan være enten akkordegen eller akkordfremmed. Akkordegen vil sige, at tonen er med i den akkord, der hører til melodien, på det tidspunkt hvor tonen optræder. Akkordfremmed vil sige, at tonen ikke er med i den akkord, der hører til melodien, på det tidspunkt, hvor tonen optræder.

Akkordegne toner

De fleste melodier benytter sig primært af akkordegne toner. Det skyldes, at disse toner "passer til akkorderne", og at de derved opleves i harmonisk samspil med akkorderne. *Crying In The Rain* (Carole King, 1961) er et eksempel på en melodi, der stort set kun benytter sig af akkordegne toner. Tonernes placering i den tilhørende akkord er angivet under hver tone:

Akkordfremmede toner

For at skabe afveksling i melodien benytter næsten alle melodier også akkordfremmede toner i større eller mindre grad. Der findes seks forskellige typer akkordfremmede toner. De forskellige typer gennemgås herunder.

1. Forslag

Et forslag er en betonet akkordfremmed tone, der efterfølges af en ubetonet akkordegen tone:

2. Forudholdstone

En forudholdstone er en betonet akkordfremmed tone, der ligger over eller gentages fra et ubetonet taktslag, og som efterfølges af en ubetonet akkordegen tone. I *Nothing Compares 2 U* (Prince, 1985) gentages f'et fra slutningen af takt 1 i starten af takt 2:

I *Waterloo* (Abba, 1974) ligger a'et fra slutningen af takt et over i takt 2 (vha. en bindebue):

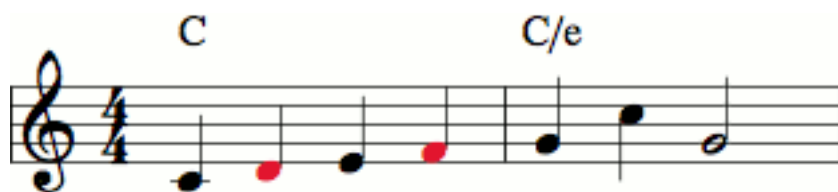
3. Lift

Et lift (også kaldet en anticipation) er når en meloditone indtræder (ofte på ubetonet tid) før den harmoni, dvs. akkord (ofte på betonet tid), den hører til.

4. Gennemgangstone

En gennemgangstone er en ubetonet akkordfremmed tone mellem to betonede, som regel akkordegne, toner. I takt et i *Dejlig er den himmel blå* (dansk melodi, ca. 1840) er to gennemgangstoner:

5. Drejetone

En drejetone er en ubetonet akkordfremmed tone en sekund op eller ned mellem to ens akkordegne toner. I *Isn't She Lovely* (Stevie Wonder) starter hver frase med en drejetone:

6. Vekseltone

En vekseltone er en ubetonet tone, der hverken er gennemgangs- eller drejetone, og som forekommer mellem to betonede akkordegne toner.

Motiver

Musik er opbygget af korte melodiske enheder, ligesom en væg er opbygget af mursten. Disse enheder kan kaldes for *motiver*. Et motiv er med andre ord en kort, afrundet (og ofte let genkendelig) enhed, som en melodi er opbygget af. Længden på et motiv kan variere – motiver kan bestå af helt ned til to toner, eller de kan bestå af mange toner over flere takter. Nogle gange er motivet lig en frase, andre gange består frasen af flere motiver. Når man analyserer musik, skal man lægge mærke til, om der er motiver, der gentages. Man kan desuden beskrive motiverne, både deres rytme, tonemateriale, længde (antal takter) og bevægelse (trinvis, springende, tonegentagelse). Dvs. man kigger her på musikstykkets motivopbygning/fraseopbygning.

Hvis et melodisk motiv flyttes op eller ned og gentages, taler man om, at der er en *sekvens*, eller at melodien sekvenseres. Det sekvenserede eller flyttede motiv behøver ikke at indeholde nøjagtig den samme størrelse intervaller som originalen, for at den er en sekvens. Det skal blot indeholde de samme stamintervaller, dvs. der gerne må benyttes en stor terts i det ene motiv og en lille terts i det sekvenserede motiv, da stamintervallet er det samme (en terts).

I *Dejlig er jorden* (Schlesisk melodi, 18. årh.) er der i de første fire takter et eksempel på et motiv, der sekvenseres. Bemærk at der er forskel på intervalstørrelsen i sekvenseringen, men at stamintervallet er det samme (en sekund):

Hvis et motiv (rytmisk eller melodisk) gentages flere gange i præcis samme toneleje i et eller flere formled, siger man, at det er et *ostinat*. Hvis melodien indeholder nogle særligt fængende og prægnante motiver, siger man at disse er *hook-lines*.

Melodisk bevægelse

En melodi kan bevæge sig trinvist, dvs. bevæge sig i sekundintervaller, og den kan bevæge sig i spring, dvs. i intervaller der er større end en sekund. Bevægelsen kan være opadgående eller nedadgående.

De fleste melodier benytter sig af både trinvis bevægelser og af spring, men som regel vil der dog være en bevægelse, der bliver brugt oftest. Den trinvis bevægelse følger ofte en skala (fx dur- eller molskalaen), men den kan også være kromatisk.

Endeligt kan en melodi være baseret på *tonegentagelser*, således at den hverken bevæger sig i trin eller spring, eksempelvis *One Note Samba* (Antônio Carlos Jobim, 1961):

Karakter

Alle de ovenfor nævnte parametre giver tilsammen en melodi sit særpræg, og den får derved en bestemt karakter eller en bestemt stemning. Det er vigtigt, for at en melodisk analyse ikke skal blive for mekanisk, at man gør sig klart, hvilken virkning de forskellige melodiske forhold har som helhed. Afslut derfor altid en melodisk analyse med en karakteristik og fortolkning af helheden af melodien: er melodien enkel og nem at følge med i eller kompleks og

vanskelig at synge. Er den sørgelig, højtidelig eller noget helt tredje? Hvis melodien har en tilhørende tekst, er det nærliggende at fortolke melodien i forhold til teksten.

En melodi kan opleves forskelligt fra person til person, og det er derfor vigtigt, at man også argumenterer for sin fortolkning af melodien, dvs. forklarer hvad det er, der gør, at melodien opleves, som den gør.

Kilde: Musikipedia

<https://www.musikipedia.dk/melodisk-analyse>